

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת צבי"

גליון תרי"ד - פר' מקץ - ר"ח - חנוכה - תשפ"ו

מי יודע ומי מכיר?

[א]

[א] בספרו הק' בני יששכר במאמרים לחנוכה (מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ד אות א), כאשר מתחיל לבאר את נוסחת "ועל הנסים" בדרכי הרמז והחסידות, כותב הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב בהאי לישנא: "ועתה נבוא לבאר נוסח ההודאה המתוקנת מהסנהדרין בית-דינו של חשמונאי, שרובם משבט יששכר יודעי בינה לעתים", וכמו כן העלה שכל תקנת ומצות ימי חנוכה נתקנה על ידי בית-דינו של חשמונאי, סנהדרי גדולה שרובם היו משבט יששכר.

ויסד מאמר נפרד על-אודות הנושא, והוא המאמר החמישי ממאמרי חדשי וכסלו, ואלו דבריו בפתיחת המאמר: "להיות קביעות המועד ותיקון ההודאה וציווי אמירת ההלל ומצות נר חנוכה לדורות עם כל הלכותיה המבוארות בגמרא בבלי וירושלמי ומדרשים, הכל נעשה על ידי בעלי רוח הקודש בית-דינו של חשמונאי, סנהדרי גדולה שהיו בימים ההם בזמן הזה (עיין ביוסיפון פ"כ), והנה ידוע רובם של סנהדרין משבט יששכר עמוד התורה, והם הם ה"יודעי בינה לעתים" (דהי"א יב, לג), על כן אדבר בזה המאמר מענין תולדות יששכר ולידתו, שנראה לי שהיה זמן הולדתו בחנוכה...", והאריך שם טובא בזה.

[ב] יסוד הדברים שרובן של הסנהדרין היו משבט יששכר, בנוי על מאמר רבותינו ז"ל במדרש (ב"ר עב, ה) על הפסוק הנ"ל (דהי"א יב, לג) "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, לדעת מה יעשה ישראל; ראשיהם מאתים, וכל אחיהם על פיהם", ודרשו ז"ל: "[ראשיהם מאתים] - מאתים ראשי סנהדראות היה יששכר מעמיד. וכל אחיהם על פיהם" - וכל אחיהם מסכימים הלכה על פיהם, והוא משיב להם הלכה כהלכה למשה מסיני", וכן איתא בגמרא (יומא כו): "אמר רבא, לא משכחת צורבא מרבנן דמורי, אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר. לוי - דכתיב (דברים לג, י) 'יורו משפטיך ליעקב', יששכר - דכתיב 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, לדעת מה יעשה ישראל'".

[ג] הנני להציב בזה שאלה, האם גם אחרי שגלו עשרת השבטים, עדיין קיימת קביעה זו שרובם של סנהדרין היו משבט יששכר, שנמנה על עשרת השבטים שגלו? ואע"פ שירמ' החזיר, כדאי' בגמרא (מגילה יד:; ערכין לג.), וגם בבית שני היו בני כל השבטים (עי' תוס' גיטין לו. ד"ה בזמן), ולכאורה היו רק מועטים, בכל זאת, המסתבר שאכן רוב הסנהדראות כל אותן השנים היו משבט יששכר?! ואכן מדברי ה"בני יששכר" נראה שגם בבית שני, בתקופת החשמונאים, היה כן, והדברים תואמים לדברי הגמרא הנזכרים - שנאמרו בשנים מאוחרות יותר: "לא משכחת צורבא מרבנן דמורי, אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר", ולמרות שהיו מועטים, כל מי שהוא צורבא מרבנן - נצר הוא משני שבטים הללו.

הנני מעלה נידון זה על שולחן מלכים, מלכי רבנן, לברר הנמצא מי שדן בנקודה זו ?
[נתקבל מהרב אהרן שטרנליכט]

[ב]

[א] בספה"ק "אוהב ישראל" סו"פ כי תצא (ד"ה זכור) כתב בא"ד: כמו שמצינו בדור המדבר שהיו דור דעה והיו אז במדרגה גדולה וגבוהה מאד וראתה שפחה על הים כו' (מכילתא דשירה ג', ד"ה זה אלי. מו' בפרש"י שמות טו, ב) וקיבלו התורה מפי הגבורה ופסקה מהם זוהמת הנחש, [ו]רק מחמת שנסו את הש"י במה שאמרו (שם אוי, ז) "היש ה' בקרבנו, אם אין?!" ולא עשו שום דבר-עברה בפועל רק שחטאו במחשבתם שרצו לדעת מאין נמשך להם ההשפעה העליונה של הש"י, אם ע"י הנהגה שהוא ע"פ העולמות התחתונים ע"י המדות לפי מעשיהם של הברואים לטוב או כו' או שהשפע בא להם ע"י הנהגת העולם העליון המכונה בשם א"ס. ויש כאן שכל עמוק ונפלא בביאור חטא זה; אין כאן מקומו. היוצא לנו מזה הגם שהיו אז במדרגה גדולה - מיד שחטאו בהרהור המחשבה - "ויבוא עמלק". ע"כ צריך כל אדם להשגיח ע"ע ולהכרית זכר עמלק היושב בקרבו שלא ימצא בו ממנו שום רושם כל שהוא. כיה"ר. אמנן.

מי יודע פשר דבר, ואם כתב מזה במקום אחר ?

[ב] אשאל את קוראי "נחלתנו" ואוהדיו: מתי התחילו לקרוא בשם "חיים"?

[ב]

המקור למימרא
שהרשע, נעשה ענו כהלל,

כדי למלא תאוותיו

[נתקבל מהרב שלמה ידידי'ה ינקוביץ]

כתב בספר הקדמון "תפארת הקדש" על ההפטרות (להג"מ שלמה בן ישראל מזולקובה. פיורדא תס"א) בהפטרות וישב עה"פ (עמוס ב, ו): "השֹׁאֲפִים עַל עֶפֶר אֶרֶץ בְּרֹאשׁ דְּלִים, וְדֶרֶךְ עֲנוּיִם יְטוּ" וזו לשונו: "עוד יש לבאר, דראיתי במדרש (הובא ב'מנורת המאור' נר ג כלל ח ח"ב פ"ב), "'אשרי משכיל אל דל' (תהלים מא, ב), הבורח מן הגדולה". עוד הפרוש הפשוט, 'אשרי משכיל אל דל', שיחונן את ה'דל' (כ"ה במד' תהל', הוא מד' שוח"ט. המגי"ה), כל שכן שלא יגזול, ואם כן אלו השואפים בראש(י) דלים, שגוזלים דלים, אם כן מה סבר 'משכיל דל'. וזה אמר, ודרך ענוים יטו... פירש"י שפי', השואפים בראש(י) דלים, "מה שגוזלים את הדלים", מדפרט גזילות דלים לבד, משמע דאיירי בדבר המיוחד להם ומגיע להם לבד מצד עניותם, דהיינו לקט שכחה ופאה שזכו עניים מצד עניותם. ומעתה צריך ביאור מה שנאמר ודרך ענוים יטו, מה ענין ענוה לכאן.

אלא נראה לומר, דהוא דבר למד מעניינו ל'גזילות עניים' הנאמר תחילה, והוא, 'לקט', 'שכחה', 'פאה', כנזכר לעיל, עפ"מ שמצינו במס' פאה בשלשה מקומות פלוגתא דבית שמאי ובית הלל, דבית הלל לקולא ובית שמאי לחומרא. בפ"ג מ"א: "מלבנות התבואה שבין הזיתים, בית שמאי אומרים, פאה מכל אחד ואחד. ובית הלל אומרים, מאחד על הכל". הרי בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא. וכן בפ"ו מ"ה: "שני עמרים - שכחה, (ו)שלשה - אינן שכחה. שני ציבורי זיתים - שכחה, (ו)שלשה - אינן שכחה... אלו כדברי בית הלל, ועל כולן בית שמאי אומרים, שלשה - לעניים, וארבעה - לבעל הבית". וכן בפ"ז מ"ו: "כרם רבעי, בית שמאי אומרים, יש לו פרט ויש לו עוללות, והעניים פודין לעצמן. ובית הלל אומרים, כולו לגת".

((ו) אחת מהמשניות התמוהות לכאורה דסיפא לאו רישא. הן לכאורה"ל "ובה"א, הכל לבעה"ב" (=ניגוד לשון ב"ש). ועוד, הכי העניים אינם יכולים לדרוך ענביהם (שאספום ולקטום בכל מיני מקומות) בגת (קטנה)!! קצת רווח לי בראותי שבמלאכ"ש הרגיש בכך, וכ' בהאי לישנא: והא דקתני "כולו לגת"? נלע"ד דעצה טובה קמ"ל, דאע"ג דיכול לאכלו ענבים או צמוקים לפני פדיון אם הוא קרוב לירושלם או בתוכה או לאחר פדיון אם הוא מחוץ לירושלם, יותר טוב לו לעשותו יין ולשמוח בו, הואיל וכתוב ביה (ויק' יט, כד) "הלולים", לשון הלל ושירה. המגי"ה)). הרי מצינו בכל אלה (ד)חומרא לעניים אליבא דבית הלל.

וממילא, הרשעים הלהוטים תמיד אחר הממון להעלים עיניהם מצדקה כל מה שאפשר ושלא יהיו נתפשים בפני הבריות כרשעים, על כרחם נותנים שלא ברצונם

ב"סדר הדורות" הביא אמוראים רבים שנקראו חייא, אבל לא השם חיים. אנו מוצאים אחד מהגאונים רבנו צמח בר מר חיים בש' ד'תרל"ב. ב"ספר שטרות" לרב האי גאון נספח א' מובאת רשימת שמות על כתובה שנכתבה בשנה ד'תש"נ: אהרן בר חיים כהן [...] סימן טוב בר חיים. גם ידוע על רבנו בחיי הזקן ב' "חובות הלבבות" (ד'תתקכ"א). בבעלי התוס' אנו מוצאים רבנו חיים (סתם) ורבנו חיים (ב"ר חננאל) הכהן (בספר "קורא הדורות" כתב שאולי הם אחד) ואת רבנו חיים בן רבנו יצחק אור זרוע, מחבר ספר מהר"ח אור זרוע (בתחילת האלף הששי). [נתקבל מהרב ירוחם אלי' ראזענפעלד]

[ג]

[א] בחתם סופר פר' ויצא (בקטע ד"ה 'בפיוט'), הביא מספר 'טיב גיטין' שחיברו הג"ר אפרים זלמן מרגליות (באות י') בשם מקובל שבמעיי אמו היה [יוסף] שמו יהוסף. ע"ש. והנה בספרו "טיב גיטין" כתב: [מ]זה ימים כביר[ים] שמעתי [את הנ"ל] מכבוד מחותני הגאון החסיד מוה"ר לוי יצחק אב"ד בארדיטשוב. עכ"ל. מי יודע איך היה הגאון הנ"ל רבי אפרים זלמן מרגליות בעל "מטה אפרים" מחותן עמו?

[ב] ומענין לענין באותו ענין, החת"ס מכנה את בעל הקדושת לוי בשם 'מקובל'. כך כנראה התייחס החת"ס לאבות החסידות. בסוף ספר דרשות החתם סופר (בהערותיו לדף רל"ז), כ' הג"ר יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, שהחתם סופר כינה את הבעש"ט ותלמידו בעל תולדות יעקב יוסף בשם 'מקובלים'. הישנם עוד מגדולי החסידות שכינו אותם מקובלים?! [נתקבל מהרב מנשה מילר]

הידעת?!

[א]

איתא בספר שיח שרפי קודש (ח"ב חנוכה אות ו'), וז"ל: אמר החי' הרי"מ זי"ע טעם שהדלקת נר חנוכה למטה מעשרה, כי הרמב"ם ז"ל כתב בהלכות תשובה (פ"ה ה"ב) שהתשובה הוא עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד. ע"ש. והוא דבר חמור מאד, ולפי שחסו חז"ל מאד על נשמות ישראל לבל ידח מהן נדח, עמדו ותקנו (בכלל לא על נס מציאת פך השמן ונצחון המלחמה בס"ד מופלאה!! המגי"ה) מצות נר חנוכה למטה מעשרה (שבת כא:) שגם בגרועים והשפלים המושלכים ארצה, יזרח אור שיוכלו לשוב לפני השי"ת בתשובה שלמה. ואמר הגם שכתב הרמב"ם ז"ל שצריך עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה, נראה דהיינו דוקא מדאורייתא, אבל מדרבנן אף שאפשר שעדיין ישיב לכסלו, מ"מ מועילה התשובה, כמו בשינוי לענין קנין, דחזינן (עי' ב"ק צג:) דמדאורייתא אינו קונה אלא שינוי דלא הדר ושינוי דהדר לא חשיב שינוי, ומדרבנן אף שינוי דהדר חשיב שינוי מועיל, וה"ה לענין תשובה. ע"כ.

מה שמוטל עליהם בהכרח, ואם יש להם מקום לנוס להביא במענה פיהם התנצלות נגד העולם, מה טוב ומה נעים להם כדי להשמיט את ידיהם ולהעלים עיניהם מן הצדקה.

וזה אומרו כאן, "השואפים [...] בראש דלים", שרואים תמיד לגזול את העניים כמו שפירש"י, דהיינו בדבר עניים, ומה שמגיע עליהם בלקט ושכחה ופאה שזכה להם רחמנא רואים תמיד לפקח נגדם שיפטרו מהם ליתן להם שישבו לביתם ריקם, הא כיצד? ודרך ענוים יטו, כלומר, שאומרים במענה פיהם שאנו הולכים ב'דרך ענוים', שהוא בית הלל המוכתר ב'מדת ענוה' כנזכר לעיל, הרי "השואפים [...] בראש דלים", שרואים להשמיט עצמם מהעניים להשיבם ריקם. מכח מה? מכח ("ויטו בדרך ענוים") ["ודרך ענוים יטו"], וכאמור.

ואין להפך בזכותם, מאחר דאיכא תנא דמסייע להם, דסברי בבית הלל, כי איירי במוחזקים ברשעות, שאינו פוסקים כאן בבית הלל אלא בשביל שהוא מקל בדבר, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (ר"ה יד:), כקולי בית הלל וכקולי בית שמאי - רשע".

יש לציין שכאן אולי המקור למובא בספרים הרבה בשם הרבי רבי זושא מהאניפולי זצ"ל ובשם גדולי החסידות נוספים על הפסוק בתהלים (י, ג): "כי הלל רשע על תאות נפשו", שהרשע נעשה בעיניו ענוותן כ'הלל' (ב"ב לא.) על תאות נפשו כדי למלא תאוותיו.

!! תגובות !!

[א]

הרב אריה וואהל מח"ס "נגלות האריז"ל" = לגליון תרי"ג (מי מכיר אות א): ראה בזה"ח (תולדות מד:): "וכל חד וחד מאבהן, ידע ליה לקוב"ה, מגו אספקלריא דיליה... יצחק ידע ליה בדרגא דגבורה, דאקרי "פחד יצחק" (ברא' לא, מב), ודחיל ליה לעלמין. יעקב ידע ליה מגו דרגא דתפארת. דאיהו כליל מחסד ומפחד, ואקרי "אמת" ואחיד בה. הדא הוא דכתיב (מיכה ז, כ) 'תתן אמת ליעקב'. ואפשי להבין דברי הרה"ק מהר"ם מקרעמניץ עפ"מ דאי' באופן דומה ומעט יותר מבורר בדגמ"א (פר' וישב) וז"ל: "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" (ברא' לו, א). על דרך שנזכר בזה"ק שיעקב אבינו מבסם 'פחד יצחק', וזה יש לומר שמרמו הפסוק 'וישב יעקב' היינו שנתיישב ונתבסם 'בארץ', היינו אמת, על דרך (תהלים פה, יב): 'אמת מארץ תצמח', 'מגורי אביו', היינו פחד יצחק אביו, היה הוא במידתו מידת אמת מבסם אותו וממתיקו. והבן". כלומר, שמידת תפארת הכלולה מחסד ופחד בצוותא ממתיקה את מידת הגבורה וזו היתה עבודתו של יעקב.

[ב]

הרב חיים מאיר וסרמן = בגליון תרי"ג (מי יודע) נשאל לפרש מש"כ בספר "כליל תפארת", "וישב יעקב" (ברא' לו, א) שעשה ישיבה במדת הגבורה של יצחק להמתיקו, נראה לפרש "וישב" לשון ישיבה, מה עושים בישיבה?, נושאים ונותנים ומפלפלים בדברים שקיבלו מרבים ומותיב ומפרק בדבריו, וכן כאן יעקב אבינו לקח את 'פחד יצחק', ונשא ונתן בו, והפכו למדת 'תפארת' שהוא המתקה של מדת הדין.

[ג]

הרב אלעזר ש. בריעגער - ישיבה תורה ודעת, ברוקלין = בגליון תרי"ג מצות (הידעת אות א' באמצע דבריו) הבאת מימרא "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה", ונכתב המקור ביד החזקה לרמב"ם הל' דעות. לכאורה המקור קדום יותר: בזה"ר הקדוש (בח"א ז'): ובמקומות רבים בו).

[ד]

הרב אברהם יעקב בומבאך = [א] לגליון תרי"ג (מי יודע אות א'): בפשטות יש לפרש א"ד המגיד מזלוטשוב על פי משל בגשמיות. אם נבזק סוכר על תבשיל סמין, רק מעט מהתבשיל יומתק. כדי להמתיקו כולו כראוי, אלא צריך לערבו היטב בתבשיל ואז יתמתק הכל. וידוע ש(יעקב)מדת ה'תפארת' כוללת בתוכה את מדות החסד והגבורה ועל ידי כך מתמתקת מדת הגבורה לגמרי. וזהו שאמר "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", "יעקב ישב ב'מגורי", היינו מדת הפחד של אביו להמתיקה כולה, ולא המתיק רק מבחוץ.

[ב] לגליון הנ"ל (שם אות ב'): ה"אמרי נועם" נסמך על הזהור, כי כל ביאורו כאן הוא על דרך הקבלה. ועיין בפר' ויחי אות כא שמדבריו שם נראה לפרש בין הדעות. ואכ"מ להאריך.

[ג] לגליון הנ"ל (שם אות ג'): מה שתמה על ה"אמרי נועם" שכתב שהמלאכים באים לאדם בערב שבת. בשבת (קיט:): אי' שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם "בערב שבת" מביהכ"נ לביתו וכו'. וכן עוד שם מכונה ליל שבת בכינוי 'ערב שבת'. לפ"ז מובנים דברי ה"אמרי נועם". לפני שמלויים המלאכים את האדם מבית הכנסת לביתו, באים הם לקראתו לבית הכנסת בליל שבת המכונה בגמרא 'ערב שבת'. אלא שקצת דוחק בזה כי פתח בשבת וסיים בערב שבת. אבל ידוע שלא המחבר כתב את ספרו. וקשה לומר שחידש שבאים כבר בערב שבת, כי למה יקדימו לבא? ומה שכתב על דרך "בואו ונצא לקראת כלה" (שבת לב:), אין כונתו שהוא באותו הזמן, אלא על הענין שבאים לקראת האדם כיוצא לקראת כלה.

התורה נמשכות מחיוורתא דא"א, שהוא רצון העליון מקור החסדים".

ומסביר ב'חסידות מבוארת' שם (חלק ז עמ' קפח): ... ענין ביטול הדינים והגבורות נקרא בספרי הקבלה בשם 'המתקת הגבורות', כי ההנהגה של דינים וגבורות נמשלה לדבר מר, והתהפכות הדינים לחסדים נקראת 'המתקת הגבורות'. והמתקה זו נעשית כשמודותיו ית' נכללות זו בזו, דהיינו שספירה אחת מתייחדת עם הספירה השניה ואז אפשר למדת הגבורה להימתק ע"י ספירת החסד שלא תהיה מדת הגבורה בדינים קשים כל כך, וכשיהודי מקיים מצוה או לומד תורה לשמה - מאיר ומתגלה יחוד הספירות זו בזו וממילא נמתקות הגבורות.

וממשיך לבאר כיצד ע"י תורה ומצוות לשמה נפעל יחוד מדותיו ית' שנכללות זו בזו ונמתקות הגבורות בחסדים. ולהבין את דברי רבנו להלן, יש להקדים כידוע יש 'עת רצון', דהיינו זמן המסוגל במיוחד לשפע בגשמיות וברוחניות, והסיבה לכך היא לפי שבאותו זמן נפעל למעלה ענין של יחוד מדותיו ית' שנכללות זו בזו ונמתקות הגבורות בחסדים, ולפיכך הקב"ה מתנהג עם ברואיו בעיקר בקו החסד ולא כל כך בקו הגבורות והדינים. והוא הטעם הפנימי לכך שאותו הזמן נקרא 'עת רצון' כי יחוד מדותיו ית' הגורם המתקת הגבורות בחסדים נפעל כשרצונו ית' מאיר ומתגלה במדותיו ית' [וכפי שיבאר להלן טעם הדבר], ואם כן הזמן שבו רצונו ית' מאיר למעלה בספירות העליונות 'עת רצון' הוא זמן מסוגל לשפע בגשמיות וברוחניות, כי אז הספירות מתייחדות זו בזו והגבורות נמתקות בחסדים.

[ב] שם בגליון תריג' [מי יודע' אות ב סק"א] הקשה בהא דאיתא ב'אמרי נועם' בפר' בראשית, שידוע שהשר של עשו נגע בכף ירך שמאל של יעקב (עי' בבראשית רבה פר' עח אות ו, וזהו ח"א [כו]: ובעץ חיים שער לה סו"ף ה), ונגד זה אנו מדליקין נר חנוכה בצד שמאל (שבת כב.). על כן "ויתהלך" עולה "כף שמאל". ו'חנוך' הוא 'חנוכה', שהוא ברזא דחנוך, כנודע וכו'. ע"ש. ותמה "ולפלא שכתב בפשטות שהיתה ירך שמאל, ולא הזכיר שדעת רבי יהודה במס' חולין וכן במדרש ברא' רבה [פר' עח, ו] מכרעת שהיתה של ימין. ועיין במלאכת שלמה חולין פ"ז מ (א).

והנראה בזה בס"ד, דהנה בלקוטי תורה פר שלח (מב:) כתב אדמו"ר הזקן [בעל התניא] נ"ע וז"ל: "נדה וזבה טהרתן במים חיים דוקא". ואיתא ע"ז ב'אגרות קודש' מכ"ק אדמו"ר זי"ע ח"ט (עמ' קסג): "במענה על מכתבו, בו מעורר על מה שכתב בלקוטי תורה בפ' שלח (מב:) וז"ל: נדה וזבה טהרתן במים חיים דוקא, ושואל מקורו, שהרי דעת הפוסקים ראשונים ואחרונים שנדה אינה טעונה מים חיים.

"והנה מובן שהלקוטי תורה אינו ספר פסקי דינים, וגם מובן שע"פ נסתר דתורה צריך לבאר ... גם את שאר הדעות, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים" וכו'. עכ"ל. ובהערות וציונים מכ"ק אדמו"ר זי"ע ל"לקוטי תורה" (עמ' יט) כתב דהך ד'נדה וזבה טהרתן במים חיים דוקא' הוא "ע"פ זהר ח"ג צז:). תקו"ז סוף תיקון ח. ר' נטרונאי גאון. ר' נחשון גאון. ר' פלטי גאון. רבותיו

הרב ירוחם אליהו רוזנפלד = בגליון תרי"ג הבאתם ד"ק של אא"ז הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב בספה"ק "אמרי נועם" שכתב שהמלאכים ששלח יעקב היו שני המלאכים המלווין לאדם בש"ק (שבת קיט): "והם באים בערב שבת לקראת האדם. עכלה"ק. ובקשתם מקור שבאים כבר מערב שבת.

אע"פ שבגמרא איתא רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אבל בתענית (יא). תנו רבנן: בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן, באין שני מלאכי השרת שמלווין לו לאדם, ומניחין לו ידיהן על ראשו, ואומרים: פלוני זה שפירש מן הצבור, אל יראה בנחמת צבור. וכן מתקנת חז"ל לומר "התכבדו מכובדים" (ברכות ס:). משמע ששני מלאכים מלווין לאדם כל יום.

ואולי נמתיק א"ד זקני הק' עם מש"כ אא"ז הרה"ק רבי פייבוש מבערזאן בספה"ק שפת אמת (פר' כי תשא ד"ה ושמרו): נראה עפ"מ [ד' בגמ' (שבת קיט): בליל ש"ק כשמדליקין הנרות ומציעין המטות והשלחן ערוך, שני מלאכי השרת המלווים לאדם מברכים אותו" יהי רצון שיהיה כן לשבת אחרת". נמצא ששבת זו נעשית הכנה לשבת הבאה שגם היא תהיה מבורכת כשבת זו. והנה כל זה בגשמיות, ובאמת גם ברוחניות הוא כן, שעל ידי קדושת שבת זו שישראל שומרים נעשית הכנה לשבת אחרת ששיגו בה הקדושה, וכמו שכתבתי במקום אחר בשם הקדוש ר"מ [ליב] ז"ל מסאסוב, שאמר הפירוש "ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת" (שמות לא, טז), היינו שבת האחרת, ששבת זו נעשית הכנה לחברתה. ויש לומר דהא בהא תליא. על ידי שישראל שומרים שבת בקדושה ומצפים שיהיה כן גם לשבת אחרת, על ידי זה זוכים בגשמיות לברכת המלאכים שאומרים יהי רצון וכו'. עכלה"ק.

ואולי לפ"ז נבין למה אומרים ג' פעמים "שלום עליכם", והרי ישנם רק שני מלאכים. ולנ"ל, שגם המלאך מהשבת שעברה מסכים לברכתם, שפיר ישנם ג' מלאכים.

הרב ישכר דוד קלויזנר = [א] בגליון תריג' [מי יודע' אות א] נשאל במ"ש ב'כליל תפארת' בשם הרה"צ קדוש ה' מו"ה יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע (ר' מעלה "תגובות" אות ג', א. המערכת). מי יכול לפרש את כוונת דבריו הק' ומציין גם ל'נועם אליעזר'.

איתא ב'תניא' (פרק מ, הגהה ב): "וגם על ידי זה, גם יתמתקו הגבורות בחסדים ממילא בהתכללות המדות ויחודן, על ידי גילוי רצון העליון ב"ה, המתגלה למעלה באתערותא דלתתא הוא גילוי למטה בעסק התורה והמצוה שהן רצונו ית', וכמ"ש באדרא רבא ובמשנת חסידים (מסכת אריך אנפין פרק ד) שתרי"ג מצוות

של רש"י. ספר הפרדס לרש"י. וראה ירוש' ברכות פ"ג ה"ד, שאילתות דר"א פר' צו, הלכות גדולות הל' נדה. שאילת יעב"ץ ח"א סי' פח. עכ"ל - ועי' גם בס' "גט למעשה", במכתב הסכמה מכ"ק אדמו"ר זי"ע שנשאל למקורו של ה"לקוטי תורה" הנ"ל, וציין שם (במכתב הא') גם להערה הנ"ל. ומעתה נאמר גם בנדו"ד, "והנה מובן שה'אמרי נועם' אינו ספר פסקי דינים, וגם מובן שע"פ נסתר דתורה צריך לבאר... גם שאר הדעות, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים" וכו'. וא"ש. ולק"מ.

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'
א. קריאת התורה בעש"ק חנוכה: בא"י קוראים לכל שלשת העולים "ביום החמישי". בחו"ל: לכהן וללוי "ביום החמישי" ולישראל "ביום הששי" ~ זו קריאה תמידית, שאינה משתנה, כי ער"ח טבת (הנר החמישי), אינו חל בשבת לעולם; לפיכך עושים אותו חסידים יומא דפגרא חשוב וניכר (ר' גם בלוח "דבר בעתו" / "דברי הימים", תקסא), כי זהו החידוש של נר חנוכה, להאיר אף את ימי החול החשוכים. השהו למובא בו בכו בכסלו, בשם ב' חי' הרי"ם זצ"ל.
ב. ימי החנוכה הם הכנה לימי טבת ושבת (שובבי"ם), כי תמיד צריך להכין קדושה מהימים הטובים לימים הנמוכים, וכמ"ש (קהלת ז, יד) "ביום טובה היה בטוב" וגו', וכמו שקבלנו ממור"א בספה"ק נוע"א (ר"פ אמור) "אמור... ואמרת", להזהיר גדולים על הקטנים... וההכנה נעשית בהסתכלות בנרות החנוכה... ("עבודת ישראל", חנוכה).
ג. בקבר מתתיהו בן יוחנן כה"ג שבקברות המכבים, מתקיימות תפלות (והמתנדבים בעם "מכבדים" כל הלילה, אור לער"ח) ~ לבאים מכון ירושלם: בצומת שילת ממשיכים ישר כ-3 ק"מ, ובצומת מכבים פונים ימינה לכביש עפר לכון קברות המכבים. לבאים מכון המרכז: אחר מחלף בן-שמן ממשיכים ישר כ-8 ק"מ ולאחר מבוא מודיעין פונים שמאלה לכביש עפר וכו', כנ"ל (המקפידים לבלתי-לכת לבית-החיים בחנוכה, ייבואו שמה בערבה, יום א שעבר, או במוצאה, יום ג').
ד. למנ"ס מסתפרים בעש"ק מקץ (רמז: "ויגלח" שבפר' השבוע), פעם אחת משש פעמיהם בשנה.
ה. נוהגות להכין/לקנות מאכלים נוספים לכבוד "שבת-חנוכה" ו"שבת ר"ח" [ובמיוחד עוגת גבינה לכב' שבת, אחר קידוש הלילה - וימנעו מ'להתבשר' 6 שעות למפרע; ואם ישנו בינתיים, יש מקילים. ואכמ"ל - והיום] (ור' בלוח ביום א' דחנוכה / "מלאכה בחנוכה").
ו. ר"ח טבת שהוא בחנוכה - בודאי מקבל הארות הנרות לכל ימי החודש, כי בראש תלוי כל החודש. ויתכן לרמוז מה שמדליקין ל"ו נרות שהנרות מאירים ל"ו יום; מתחלת חנוכה עד סוף טבת. ושמעתי מפי מו"ז ז"ל כי טבת מלשון הטבת הנרות (שפ"א חנוכה, תר"ן. יתכן לפרש כמ"ש בספרים כי ימי טבת הם ימי הסתר ולכן קדמה חנוכה, שע"י נרותיה מאירים גם ימי חושך אלו, באור כי טוב).

ז. ב"שבת חנוכה" מתעלות כל תפילות הימים הנוראים שלא זכו להתקבל עד עתה ("תפארת צבי" ספינקא מקץ, בשם ההקדמ"מ מרימנוב זצ"ל). מהרב יחיאל חיים הלברשטם הי"ו, מאנצ'עסטר).

ח. ברכת המזון בר"ח טבת שחל בשבת - היא ברכת המזון הארוכה ביותר >וכשהיא סעודת ברית מילה [ו"שבע ברכות!!] מחר, היא ארוכה עוד יותר [בפרט לאומרים את הפיוטים האשכנזיים שבסי' רעדלהיים]. "למעשה, סעודת ברית מילה, הנערכת בשבת זו של חנוכה בה חל ר"ח, זו סעודת "הודאה" משולשת ואף מרובעת...> וכנגד שבת חדר ומילה שגורו לבטלן, ולכן יש צד תיאורטי שיד שמאל תסייע ליד ימין בהחזקת כוס הברכה (ר' ברכות נא. תוד"ה שמאל).

ט. קריאת התורה ב'שבת חנוכה' שחל בה ר"ח: מוציאים שלשה ס"ת. בראשון קוראים לכתחי' לששה קוראים בפר' השבוע (מקץ). כן המנהג בקהילות רבות (ויש שאינם מקפידים על כך, ומוסיפים "הוספות" כבכל שבת. מ"ב תרפד סק"ד). א"א ח"ק. מניחים את סה"ת השני ומגביהים את הראשון. בשני קוראים "וביום השבת" (זו הזדמנות לקרוא 2 פסוקי פרשת השבת ביום ש"ק, פרט לש"ק פר' פינחס...), "ובראשי חדשיכם" וגו' עד "ונסכו" (ואין קוראים תחילה בשל חנוכה, שתדיר ואינו תדיר - תדיר קודם). "כדבר בעתו טוב לעמוד גם בקריאת פרשת קרבנות שבת שלמעשה היו צריכים לקרוא כ"הפטרה" מדי שבת בשבתו, אלא שאין עושים כן מטעמים שונים (מגילה כג. תוד"ה כיון), ורק השבת קוראים אותה בהצטרפותה לפרשת ר"ח. אחר הקריאה בסה"ת השני מניח גם את סה"ת השלישי (בלבד, מבלעדי הראשון. פמ"ג) על הבימה (ור' מג"א ס"ס קמ"ז), ואומר ח"ק ~ אחר הגבהת סה"ת השני קוראים בסה"ת השלישי למפטר "וביום הששי" פעם אחת.

י. קריאת התורה ביום ראשון, בדר"ח: מוציאים שני ס"ת (כי מלכות הרשעה רצתה לעקור את התורה"ק וישראל שבאותו הדור מסרו נפשם על התורה והמצוות, והקב"ה הראה להם אהבה וחבה... >קדושת לוי, חנוכה, קדושה ה'). בראשון קוראים ג' קוראים בשל ר"ח (וגם לגר"א, הסדר היום כך): לכהן, עד "רביעית ההין"; ללוי, מ"עלת תמיד" עד "ונסכה"; לשלישי, "ובראשי חדשיכם..." עד גמירא; ועדיין א"א ח"ק, לפי שעדיין לא תמה קריאת היום המחוייבת לארבעה קוראים. מניחים את סה"ת השני על הבימה ומגביהים את הראשון וגוללים (למ"ח, מגביהים אחר הקריאה, כשה"ת פתוח, מניחים, מגביהים שוב כשהוא סגור וקושרים). בשני קוראים לרביעי: "ביום השביעי" (פ"א), גם בחו"ל.

יא. אחר כל הקריאה (לד' הקוראים) - חצי קדיש. אי"צ להניח גם את סה"ת הראשון על הבימה לפני הקדיש, והיעב"ץ והערה"ש כתבו שיש להניח וכו' הג"ב "שבט הלוי" זצ"ל.

יב. הכנס"ת: המתפללים במנין מאיץ וחוששים שלא יאמרוהו יפה לפני מוסף, יכולים להקדים ולומר עתה "היום יום ראשון בשבת..."